

Ávjuvárri Urfolksregion

PORSANGER KOMMUNE
PORSÁNGGU GIELDDA

KÁRASJOGA GIELDA
KARASJOK KOMMUNE

GUOVDAGEAINNU SUOHKAN
KAUTOKEINO KOMMUNE

Ávjuvárre urfolksregion, 2011-01-14

Barne,- likestillings- og inkluderingsdepartementet
Barne- og ungdomsavdelingen
Postboks 8036 Dep
0030 Oslo

BARNE-, LIKESTILLINGS- OG INKLUDERINGSDEPARTEMENTET
Dato: 4.11.7
Ref: 24/1-11
Saksnummer: 201005864-036

Høring – styrket tilsyn med ivaretagelse av samiske barns språk- og kultur i barnevernet.

Det vises til høringsnotat, ref 201000912-/ESHS.

Kort om Ávjuvárre urfolksregion:

Ávjuvárre urfolksregion består av kommunene Karasjok, Kautokeino og Porsanger. Samarbeidet skal bl.a. bidra til en positiv samfunnsutvikling i regionen, basert på en anerkjennelse av urfolks- og minoriteters rettigheter. Regionen skal drive samarbeidsutvikling og prosjekter knyttet til relevante tema/oppgaver i regionen.

Virksomheten har som formål å identifisere og utvikle løsninger for en positiv samfunnsutvikling til beste for alle innbyggerne i urfolksregionen. Arbeidet bygger på en anerkjennelse av norsk, samisk og kvensk språk og kultur, og urfolks og minoriteters rett til å delta i utviklingen av egne områder og samfunn.

I regionen ble det opprettet et interkommunalt barnevernssamarbeid gjennom en samarbeidsavtale innen barnevern i 2006.

Formål og hovedmålsetting for barnevernsamarbeidet er å:

- Oppnå bedret kvalitet og innhold i barnevernstjenesten i kommunene.
- Gjøre det mulig å kunne tilby bredere barnevernstjenester for de flerkulturelle kommunene. Barnevern skal kunne tilbys på brukerens språk (norsk, kvensk, samisk).
- Etablere rammeverk for tjenestedeling av barnevernsfunksjonen i kommunene (interkommunalt samarbeid).

Kommunene har lang erfaring i flerkulturell- /og flerspråklig forvaltning som innbefatter både tilpasning av tilbud og arbeid med planverk, tilbud, øvrige tiltak.

Høring fra Ávjuvárre urfolksregion:

Ávjuvárre urfolksregion er tilfreds med at Sametinget og Departementet gjennom konsultasjonsordningen øker fokus på det samiske i barnevernet, slik som ved dette forslaget

om synliggjøring av det samiske i forskriftene om tilsyn i fosterhjem og barnevernsinstitusjoner.

Ávjuvarri Urfolksregion har tidligere tatt initiativ overfor Sámediggi/Sametinget, med vedtak om at det er ønskelig å igangsette utarbeidelse av program som ivaretar barnas rettigheter som urfolksmedlem og som ivaretar de samiske familier, og slektas sedvaner.

Urbefolkningsperspektivet må være tydelige og sentrale i program for barneverntjenester og samarbeidspartnere til barnevernet.

Samiske kommuner har et særlig ansvar for å legge til rette for at barn som skal utvikle sin samiske identitet som samer ved å ha rett til å kunne beholde sitt eget språk, og få trygghet og glede i forhold til egen kultur og næringstilknytning.

Kommunene i Ávjuvarri Urfolksregion skal innarbeide Barnekonvensjonens bestemmelser i egne lokale handlingsplaner, med urbefolkningsperspektivet som sentral retningslinje. I denne sammenheng vises til internasjonale konvensjoner som fundament for samene som urfolk.

Ávjuvárrí urfolksregion ønsker også at andre kommuner følger opp dette.

Det er viktig at det statlige barnevernet følger opp signaler og behov fra barnevernet i samiske kjerneområder og bidrar til å sikre ivaretagelse av samiske barn under deres ansvarsområder. Generelt samarbeid for øvrig kan gjøres gjennom etablert samarbeidsavtale, regionale møter og utviklingsarbeid om barnevern i samiske områder.

Som det flere ganger påpekes i høringsbrevet fra BLD (Barne- og Likestillingsdepartementet), vil forskriftsendringen sette økt fokus på kompetanse. Ikke bare for de som skal yte tilsyn, men også kommunale, statlig fylkesnivå v/fylkesmannen og statlig regional nivå v/ BUF etat som alle - jfr. Barnevernsloven - er forpliktet til å gi råd og veiledning. Som det står i innledningen side 2; "Slik kompetanse er viktig for å fange opp og vurdere samiske barn og familiers eventuelle behov for tilrettelagte tjenester".

Ut fra dette ønsker vi å kommentere forhold som **språk og kultur, kompetanse, tilgjengelige tiltak/likeverdige tjenester, ansvar, økonomiske konsekvenser og behov.**

1. Språk og kulturperspektivet.

Når forskriften nevner,..sitat: "samiske barns rett til å ivareta språk og kultur" bør man stille spørsmål om hvordan dette skal gjøres? Da det synes å mangle et dokumentasjonssystem der spørsmålet om samiskhet blir tatt opp, kan det være fare for å overse samiske barn utenfor de samiske kjerneområdene, og selv også der det arbeides med dette til daglig.

I det interkommunale samarbeidet i barnevernet drøftes kulturbegrepet. Det være seg hva som er viktig i vår kultur, lokalsamfunn, regionalt, individuelt og kollektivt.

Kulturbegrepet må også kontinuerlig diskuteres i ulike fora/nemder/rettsinstanser, eksempelvis om hva som skal gjelde – på skoler, hos samarbeidsinstanser, hva er god omsorg, kulturelle aspekter i oppdragelse og oppvekst. Spørsmål om verdier, språk, tradisjonell kunnskap, fellestrekk og levesett i dagens generasjon er betydningsfullt for barn, og senere som voksne.

Kompetansesenteret for urfolks rettigheter Galdu har hatt arbeidsseminar i 2009 om samisk autonomi; utdanning, forskning og kultur under seminar om samisk selvbestemmelse. Her ble bl.a. strukturelle utfordringer, kulturbegrepet, kulturell utvikling diskutert. Vi anser at slike

arbeidsseminar er viktige for forvaltningen både innen stat og kommune, samt krav til private aktører der det er aktuelt.

Vi opplever at tilsynsmyndighetene har satt mer fokus på samiske barn i barnevernet når det har vært tilsyn i de samiske kommunene de siste par år. Det settes nå større krav til å ta hensyn til samiske barns behov, noe vi ser på som en positiv utvikling, men krav til innhold i tiltaks – og omsorgsplaner for samiske barn i fosterhjem/institusjoner kan spesifiseres bedre i skjemaer/rapporteringer.

Det må derfor jobbes med verktøy for å ivareta dette i prosessen i saksbehandlingen, også i rettsinstansene.

Det mest praktiske og hensiktsmessige tiltaket for ivaretaging av språk og kulturhensyn er i dag barnehagene og skolene. I våre kommuner er disse samiske. Utenfor samisk forvaltningsområde finnes knapt slike tilbud. Der hvor slike finnes, vil de lett kunne bli et salderingspost i budsjettssammenheng, dersom barneverntjenesten ikke påser å sette opp samisk språklig tilbud til barna i tiltaksplanen. Det er lite sannsynlig at kommuner utenfor samisk forvaltningsområde vil bekoste etablering og drift av samiske barnehager/skoler. En mulig konsekvens kan derfor bli at kommuner utenfor samisk forvaltningsområde vil plassere barn i kommuner innen samisk forvaltningsområde for på den måten å sikre ivaretagelsen av barnets samiske språk og kulturhensyn. Det er allerede i dag stor mangel på samiske fosterhjem, slik at dette blir en utfordring som må løses på en hensiktsmessig måte.

2. Kompetanse - på mange nivå.

I høringsnotatet fokuseres det på samisk språk og kultur uten å problematisere dette nærmere. I Ávjuvárre urfolksregion er det laget et eget skjema for å kartlegge kulturell og språklig kompetanse til ansatte i barneverntjenesten. Rekruttering av samisktalende ansatte har gitt positive resultater.

Barnevernet er et system med mange aktører, der det må fokuseres på denne kompetansen ikke bare i det kommunale barnevernet – men og i statlige institusjoner, fagteam, fosterhjemstjenester og i de tilfeller det nyttes private aktører. Det er en mangel på sakkyndige/advokater med samisk språk og kulturkompetanse. Kompetanse må sikres i alle ledd i barnevernprosessene – og det må stilles sterkere krav til kompetanse, samt at flerkulturell kompetanse må vektlegges og konkretiseres mer.

Det er nødvendig å fortsatt rekruttere/bygge opp kompetansen for å ivareta og møte samiske barn/familier i kriser/risikoer på en best mulig måte, særlig utenfor kjernesamiske områder, og i statlige institusjoner.

Kompetanse hos tilsynsmyndigheter er nødvendig for bl.a. å kunne spørre, se og høre ”det rette” i den kontekst/region barnet er i. Forvaltningen i sin helhet, på flere nivå, må derfor ha tilrettelagte tilbud for opplæring i kulturkompetanse. Det bør komme tydeligere frem i tilsynsrapporter hvordan man i møtet kommer samiske barns beste. Dette arbeidet må ikke bare styrkes i forvaltningsområdet for samisk språk, men nasjonalt.

Implementeringen av barnekonvensjonen i norsk lov må komme bedre til syne.

Økt samisk barnevernsfokus bør også innebære økt fokus på praksiserfaringer, kunnskapsformidling og forskning på praksis i samiske områder.

Når det gjelder kompetansespørsmål må dette drøftes med utdanningsinstitusjonene.

3. Tilgjengelige tjenester/likeverdige tjenester:

Vi viser igjen til sitat: "samiske barns rett til å ivareta språk og kultur"

Når det gjelder valg av plasseringssted for samiske barn er det færre valgmuligheter i fosterhjem enn for eksempelvis for norsketrniske barn. Dette berører spørsmålet i barnevernloven om riktig hjelp til riktig tid og likeverdige tjenester.

Erfaringer ved plasseringer i fosterhjem er ofte at det er færre fosterhjem å velge mellom til et samisk barn enn til eksempelvis til norske barn. Det finnes heller ikke institusjoner som kan ivareta eksempelvis små barn ned i 3-årsalderen med førstespråk samisk der det er behov for institusjonsplass. Og selv om større barn i dag ofte er norsktalende skal de ha et tilbud om samisk ved institusjonsplass.

Den siste informasjon kommunene har er at det ikke finnes statlige samiske fosterhjem pr. i dag, selv ikke i de samiske kjerneområdene. Dette begrunnes med lange avstander. Dette er langt fra tilfredsstillende.

For å møte utfordringene nevnt ovenfor kan en mulig løsning være at øke kapasiteten både på institusjonelt nivå og på det enkelte fosterhjemsnivå.

A) Institusjonelt nivå: Barnehage / skole: Etablerte samiske barnehager og skoler utvides slik at det vil være mulig å finne plass / gi tilbud på kort varsel til ekstra barn som kommer utenfra. Kapasitetsutviding vil gjelde bygninger, personal og relevant kompetanse.

B) Fosterhjemsnivå: Avlønning må være tilsvarende forsterket barneverntiltak med systematisk veiledning må gis som ved statlig tiltak.

Samiske barn som plasseres på skjult adresse vil forbli en utfordring slik som det oppleves i dag. For å ivareta barnets samiskhet, er plasseringsalternativene og plasseringsområdene begrensede til steder der slike tilbud finnes. Dette gjelder også barn fra det samiske forvaltningsområdet der det er forholdsvis lett å oppspore plasseringsadressen. Dette er vanskelige saker og har ført til vanskelige kamufleringstiltak.

Barn fra reindriftshjem skaper en annen utfordring. Er det mulig å ivareta barnets rettigheter i reindriften som voksen hvis barnet plasseres et annet sted/utenfor reindriften som barn? Et løsningstiltak er å frata barnet denne muligheten, men samtidig gi det informasjon om og kjennskap til reindriftnæringen og – miljøet. Alternativt kan det iverksettes et tiltak der barnet sosialiseres inn i reindriftmiljøet på en hensiktsmessig og alderstilpasset måte. Det finnes i dag rettsforlik om dette der sosialisering er iverksatt som tiltak.

4. Ansvar, økonomiske konsekvenser og behov:

Flerspråklig kompetanse koster i dag de samiske kommunene mer enn de norske kommunene. De samiske kommuner må selv dekke tolkeutgifter i fylkesnemdene for at samiske barns rettsikkerhet skal ivaretas. Dette reiser spørsmål om likeverdige tjenester, og om økonomi og

ansvar. Vi regner med at dette vil bli fulgt opp, og at samiske kommuner ikke skal ha ekstra utgifter pga tospråklighet og ivaretagelse av norsk lovverk og barnekonvensjonen.

Vektlegging av hensynet til barnets samiske opprinnelse er så viktig at forvaltningen av dette hensynet ikke kan overlates til den enkelte kommune alene uten ressurstilførsel økonomisk og kompetansemessig.

I dag har Barnevernets Utviklingssenter (BUS) med tilholdssted UiT, Tromsø ansvaret for utvikling/forskning om kulturrelatert barnevernskompetanse, og som regionen drar god nytte av. Det er nødvendig å styrke senteret for å drive mer forskning og utviklingsarbeid, gjerne med en filial knyttet nærmere samisk kjerneområde.

Når det gjelder det nasjonale ansvaret og koordinering av oppgaver for den samiske befolkning er det og behov for et samisk nasjonalt kompetansesenter for barnevern, organisert der erfaringene og kunnskapen finnes, - i samisk kjerneområde. Vi viser til at et finnes ulike kunnskapssentre innen andre fagområder, som for eksempelvis helse/omsorg. Et slikt senter vil kunne utvikles til å gi tilbud for hele det samiske geografiske området i Norge, Sverige, Finland og etter hvert forhåpentlig også Russland.

Ávjuvárri Urfolksregion ber om at etablering av et slikt senter prioriteres for å styrke arbeidet med ivaretagelse av samiske barn i barnevernet.

Med hilsen
Ávjuvárri Urfolksregion

Kjell H. Sæther
Karasjok kommune

Mona Skanke
Porsanger kommune

Klemet Erland Hætta
Kautokeino kommune

Kopi: Sametinget
Fylkesmannen
Bufetat, region Nord
Kompetansesenter for urfolks rettigheter - Galdu
Barnevernets Utviklingssenter Nord Norge
Samisk Høgskole
Høgskolen i Finnmark